

Aan
de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschappen
p/a de algemene rijksarchivaris
Postbus 90520
2509 LM 's-Gravenhage

Onderwerp
ontwerp-Selectielijst archiefbescheiden
Koninklijk Nederlands Meteorologisch
Instituut (ministerie van Verkeer en
en Waterstaat)

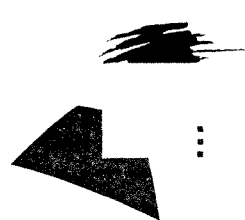
R.J. Schimmelpennincklaan 3
Postbus 61243
2506 AE Den Haag
Telefoon 070 - 310 66 86
Telefax 070 - 361 47 27
E-mail cultuur@cultuur.nl

Datum

- 3 JUNI 1997
Uw kenmerk
nr. 96.548.RWS/EIB
Uw brief van
1 augustus 1996
Ons kenmerk
arc-97.904/2

Mijnheer de Staatssecretaris,

1. Bij uw hiernaast vermelde brief zond u de Raad voor Cultuur om advies de ontwerp-selectielijst archiefbescheiden op het gebied van de taken van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) (ministerie van Verkeer en Waterstaat).
Deze adviesaanvraag is door de Raad ter voorbereiding van dat advies in handen gesteld van de Uitvoeringscommissie Archieven. Het preadvies van deze commissie is door de Raad onverkort overgenomen.
2. De Raad heeft bedoelde ontwerp-lijst in eerste instantie aan procedurele en vervolgens aan inhoudelijke aspecten getoetst. Zijn bevindingen hierover worden in de §§ 3 tot en met 8 uitgewerkt.
In de §§ 9 en 10 zijn zijn conclusies en in § 11 het daarop gebaseerde advies opgenomen.
3. Voor wat betreft de *procedurele aspecten* zij in de eerste plaats gememoreerd, dat de ontwerp-lijst als basiselectiedocument tot stand is gekomen overeenkomstig de methode, die uitgaat van een analyse, beschrijving en waardering van handelingen van de (rijks-)overheid, de zgn. PIVOT-methode. Aan dat ontwerp is een institutioneel onderzoek vooraf gegaan, waarvan verslag is gedaan in de publikatie "Tussen waarneming en neerslag. Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket van het Koninklijk Meteorologisch Instituut" (PIVOT-publikatie nr. 27, 's-Gravenhage 1994).
Bij uw adviesaanvraag was tevens gevoegd een exemplaar van het verslag betreffende het, in artikel 3 van het Archiefbesluit 1995 voorgeschreven, overleg ter voorbereiding van de onderhavige ontwerp-selectielijst, het zgn. driehoeksoverleg, alsmede van het naar aanleiding van de ter inzage legging van de ontwerp-lijst binnen gekomen commentaar op dat ontwerp.
Deze stukken zijn door de Raad bij de voorbereiding van dit advies betrokken.

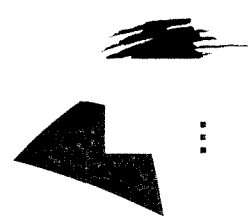
Bij die voorbereiding heeft hij voorts rekening gehouden met de ten tijde van de totstandkoming van dat ontwerp geldende (procedurele) voorschriften en heersende (inhoudelijke) opvattingen. Het onderhavige advies kan derhalve niet worden beschouwd als maatgevend voor de toekomstige advisering over ontwerp-lijsten, die wèl onder de vigeur van sedertdien gewijzigde inzichten en regelgeving alsmede gemaakte afspraken tot stand zijn gekomen en zullen komen.

Tijdens de voorbereiding zijn enkele vragen van technische aard naar voren gekomen, waarover de Raad bij brief van 24 maart 1997 vanwege de algemene rijksarchivaris is geïnformeerd. Ook die brief is uiteraard bij de verdere beraadslagingen betrokken.

Pagina

2

4. Op grond van de in de vorige paragraaf bedoelde stukken komt de Raad tot de slotsom, dat de voorbereiding van de ontwerp-lijst alle vereiste procedurele stappen heeft doorlopen. In het bijzonder moet daarbij worden gememoreerd, dat uit het verslag van het driehoeksoverleg is gebleken, dat aan dat overleg is deelgenomen door de daartoe in het eerste lid van artikel 3 van het Archiefbesluit 1995 genoemde personen. In dat verslag wordt, naast een algemene projectbeschrijving, aandacht besteed aan formele, vooral procedurele aspecten van de ontstaansgeschiedenis van het ontwerp. Voorts wordt ingegaan op in de inhoudelijke overwegingen, die, tegen de achtergrond van de in artikel 2 van het Archiefbesluit 1995 bedoelde aspecten en belangen in dat overleg hebben geleid tot keuzes over de waardering tot selectie (bewaren of vernietigen) van de neerslag van de desbetreffende handelingen. In vergelijking met eerder ontvangen verslagen van dergelijk driehoeksoverleg acht de Raad dit verslag door het inzicht dat het in bedoelde procedurele en inhoudelijke aspecten verschaft een aanzienlijke verbetering en als zodanig een geslaagde poging om deze verslagen in overeenstemming te brengen met huidige inzichten over aard en strekking ervan.
5. Mede op grond van zijn hiervoor vermelde bevindingen heeft de Raad getracht zich een oordeel te vormen de *inhoudelijke aspecten van* het onderhavige wetsontwerp. Hij heeft daarbij vooral gelet op de gehanteerde selectiedoelstelling en de daaraan in concreto gerelateerde selectiecriteria alsmede de wijze waarop deze criteria zijn geoperationaliseerd bij de waardering van de in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995 genoemde aspecten en belangen.
6. Voor wat betreft de selectiedoelstelling valt het op, dat als zodanig wordt gerefereerd aan de strikte (en oorspronkelijke) PIVOT-selectiedoelstelling, welke uitsluitend betrekking had op "een reconstructie van het overheidshandelen op hoofdlijnen". Dit blijkt zowel uit de Toelichting op de concept-lijst als uit het hierboven genoemde verslag van het driehoeksoverleg. Evenwel, reeds ten tijde van de totstandkoming van de ontwerp-lijst, gold de nuance dat onder deze doelstelling moest worden volstaan "het selecteren van handelingen van de overheid om bronnen voor de kennis van

de Nederlandse samenleving en culturelen veilig te stellen voor veilige bewaring”.

Gerede twijfel over de vraag of die doelstelling ook in die genuanceerde versie is toegepast, heeft de Raad doen overwegen om de afdoening van uw adviesaanvraag aan te houden totdat op dit punt desverzocht nadere informatie zou zijn ontvangen. Hij heeft echter tegen de achtergrond van bijzondere in het geding zijnde omstandigheden, die nopen tot een spoedige afdoening van deze adviesaanvraag en een in dit verband door de Raad gedane toezegging, hiervan afgezien.

Wel pleit hij er voor, dat in bedoelde Toelichting alsnog wordt verantwoord of de toegepaste selectiedoelstelling in strikte of genuanceerde zin is gehanteerd.

In beide gevallen ware zulks te beargumenteren, waarbij de Raad u - mocht de genuanceerde versie zijn toegepast - tevens in overweging geeft om die toepassing te illustreren met een verwijzing naar enkele desbetreffende categorieën van de (ontwerp-) lijst. Alsdan wordt bereikt, wat reeds tijdens het voorbereidingsproces van de lijst zichtbaar had moeten worden gemaakt.

Pagina

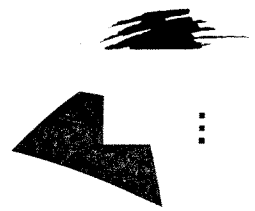
3

7. De vermelde selectiecriteria, hoewel nogal sterk institutioneel bepaald, geven de Raad, behoudens criterium nr. 4, geen aanleiding tot opmerkingen.

In genoemd criterium wordt ter bewaring aangewezen de neerslag van 'uitvoerende handelingen die direct zijn gerelateerd aan en/of direct voortvloeien uit voor Nederland bijzondere omstandigheden en incidenten'. In de toelichting hierop wordt dit als volgt verduidelijkt: "Hierbij moet onder andere worden gedacht aan handelingen verricht in het kader van de Tweede Wereldoorlog en dergelijke”.

De Raad vraagt zich af of deze toelichting wel adequaat is. Hoewel in de titel van de ontwerp-lijst (anders dan gebruikelijk: hierin zou door de vermelding van een tijdvak of tenminste een terminus a quo alsnog moeten worden voorzien) geen periode waarvoor deze geldt, is vermeld, blijkt uit de Toelichting, dat de lijst van toepassing is op "de bescheiden die de neerslag zijn van de handelingen der (in de lijst) genoemde actoren vanaf 1951". Dit impliceert, dat het in de toelichting bij criterium nr. 4 aangehaalde voorbeeld op zijn minst ongelukkig is gekozen. Voorts lijken de woorden "en dergelijke" te suggereren, dat het bij overige bijzondere omstandigheden en incidenten uitsluitend zou gaan om met de Tweede Wereldoorlog vergelijkbare gebeurtenissen. Het begrip "bijzondere omstandigheden" wordt dan wel erg verengd. De Raad pleit daarom voor een op de inhoud van de ontwerp-lijst toegespitste toelichting bij dit criterium.

Dit is ook van belang voor een nog op te nemen, want thans ten onrechte ontbrekende voorziening in het kader van het bepaalde in artikel 5, onder e, van het Archiefbesluit 1995, op grond waarvan in beginsel voor vernietiging aangewezen archiefbescheiden alsnog tot bewaring kunnen worden bestemd. Deze criteria zijn juist voor het aspect "bijzondere omstandigheden en incidenten" van belang, waarbij uiteraard ook het regionale aspect in het oog moet worden gehouden.

8. Met betrekking tot de waardering van *het administratieve belang* gaat de Raad er vanuit, dat dit belang, omvattende de aspecten van “verantwoording en bedrijfsvoering”, in het driehoeksoverleg, waaraan ook door representanten van de desbetreffende zorgdrager is deelgenomen, genoegzaam is gewaardeerd.

Met instemming heeft de Raad geconstateerd, dat expliciete aandacht is besteed aan *de belangen van de recht- en bewijszoekenden*. In het verslag van het driehoeksoverleg wordt daarbij in het bijzonder ingegaan op de in categorie nr. 28 van de ontwerp-lijst opgenomen bestanden betreffende waarnemingsgegevens. Met de conclusie van het beraad over de selectiewaardering van deze categorie stemt de Raad om andere redenen evenwel niet in. Hij komt hierop terug in § 10 van dit advies.

Pagina

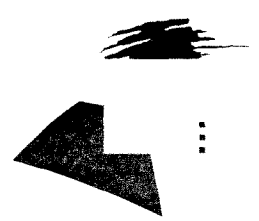
4

Ten aanzien van het *aspect ‘cultureel erfgoed’ en het belang van het historische onderzoek* is de Raad van oordeel, dat in het algemeen hiermee afdoende rekening is gehouden. Ten aanzien van een aantal afzonderlijke categorieën meent hij in een volgende paragraaf nog enkele vragen of aanvullende opmerkingen te moeten maken.

9. Het bovenstaande resumerende, is de Raad van oordeel, dat in algemene zin de navolgende onderdelen en aspecten van de ontwerp-lijst nadere aandacht verdienen:
- de gehanteerde selectiedoelstelling moet worden verduidelijkt (§ 6);
 - de toelichting bij selectie criterium nr. 4 moet worden aangepast (§ 7);
 - in de titel dient de periode, waarvoor de lijst geldt, althans een terminus a quo te worden opgenomen (§ 7);
 - er dient alsnog een voorziening overeenkomstig het bepaalde in artikel 5, onder e., van het Archiefbesluit te worden opgenomen (§ 7).
10. In aansluiting hierop brengt de Raad de navolgende meer specifieke punten betreffende de ontwerp-lijst onder uw aandacht.

Algemeen

- De opzet van de lijst is ondoorzichtig, omdat deze is ingedeeld met behulp van verschillende, simultaan toegepaste nummeringssystemen (respectievelijk één voor de indeling in hoofdstukken en paragrafen en één, echter zonder een ogenschijnlijk logische volgorde, voor de aanduiding van de onderscheiden categorieën; daarnaast komen ongenummerde en met een asterisk aangeduide (sub-) paragrafen voor).
- In de ontwerp-lijst is bij verschillende categorieën sprake van de neerslag van verricht wetenschappelijk onderzoek of daaraan gerelateerde activiteiten zoals lezingen. Voor zover deze neerslag vernietigbaar wordt geacht, geldt dit kennelijk ook voor het resultaat van dergelijk onderzoek c.a. De Raad is daarentegen van mening, dat dergelijk resultaat in beginsel voor bewaring in aanmerking behoort te komen. In dit verband verwijst hij naar hetgeen hij daarover in zijn advies over de concept-selectielijst beleidsterrein Monumentenzorg (brief van heden, nr. arc-97.6500/1) heeft opgemerkt. Hoewel de Raad dit hier in algemene zin, derhalve voor de gehele

ontwerp-lijst signaleert, wijst hij in het bijzonder op de categorieën 33 en 35: naar zijn mening zouden de “produkten” van de daarin bedoelde handelingen dienen te worden bewaard.

Categorie 28

In deze categorie is vermeld, dat (de neerslag van) de handeling “het opzetten en onderhouden van gegevensbestanden voor meteorologische, oceanografische en andere geofysische waarnemingsgegevens” vernietigbaar zou zijn. Als vernietigingstermijn wordt evenwel geen concrete, maar een onbepaalde termijn voorgesteld.

Pagina

5

In het verslag van het driehoeksoverleg wordt dit als volgt beargumenteerd: “(Deze categorie) bevat - deels gedigitaliseerd - ononderbroken bestanden waarnemingsgegevens vanaf ca. 1800, die permanent worden geactualiseerd. Het KNMI heeft de gegevens nodig voor de ontwikkeling van de klimaatmodellen. Als zodanig vervalt het administratieve belang van de gegevensbestanden nooit. Uit deze bestanden wordt ook informatie verstrekt aan externe afnemers. Deze dienstverlening geschiedt volgens de daartoe geldende bepalingen en de daarvoor geldende tarieven (...). Aangezien het administratief nooit zal vervallen (bedrijfsvoeringsbelang) is de handeling gewaardeerd als V onbepaald. De belangen van de recht- en bewijszoekende burger met betrekking tot het verstrekken van informatie uit het betreffende bestand is voldoende gewaarborgd op grond van de taakstelling van de KNMI en de daarvoor geldende regelgeving. Dit sluit voor de Rijksarchiefdienst in de toekomst de mogelijkheid niet uit onderhandelingen te openen met het KNMI omtrent (intellectuele) toegankelijkheid van de gedigitaliseerde bestanden. Dit is echter afhankelijk van het nog te formuleren beleid van de Rijksarchiefdienst ten aanzien van machine-leesbare gegevens”.

Uit het tijdens de tervisielegging ingebrachte commentaar wordt gewezen op de onwenselijkheid van deze onbepaalde vernietigingstermijn. De Raad conformeert zich aan deze opvatting.

Het enkele feit dat het administratief belang van dit materiaal voor het KNMI nimmer zou vervallen en om deze reden niet aan de rijksarchiefdienst zal worden overgedragen, is op zich geen grond om de waardering ervan te stellen op vernietiging na onbepaalde tijd.

Er zij op gewezen, dat, om welke reden dan ook, te bewaren archiefmateriaal uiteindelijk overeenkomstig het bepaalde in artikel 12, eerste lid, van de Archiefwet 1995 naar een archiefbewaarplaats moet worden overgebracht. In beginsel heeft deze verplichting ook betrekking op archiefbescheiden, die nog langdurig van administratief belang zijn. Door de gekozen constructie van een onbepaalde vernietigingstermijn wordt weliswaar als het ware die verplichting omzeild, doch daar staat tegenover de opvatting van de Raad, dat deze op gespannen voet, zo niet in strijd is met het overige in de Archiefwet 1995 bepaalde.

In het bijzonder geldt dit voor de in artikel 13, derde en vierde lid, van die wet geopende mogelijkheid tot opschorting van de overbrenging. Nu de wet in deze mogelijkheid voorziet, gaat het niet aan om daarnaast een andere constructie met betrekking tot uit- of afstel van die overbrenging te

creëren.

Bovendien vraagt de Raad zich af of het wel raadzaam is om elke vorm van betrokkenheid bij het beheer van bedoelde archiefbescheiden formeel en feitelijk uit handen te geven. Er is immers geen enkele garantie dat nut en noodzaak over een blijvend beheer bij het KNMI van de onderhavige gegevens door deze instelling zelf op termijn op dezelfde wijze zullen worden erkend als thans kennelijk het geval is. Kortom, er is derhalve kans op willekeur, omdat het bij een onbepaalde vernietigingstermijn op elk moment het KNMI vrijstaat om over het aanhouden van deze gegevensverzameling alsnog anders en dan eigenmachtig te oordelen. Naar het oordeel van de Raad dient daarom zonder meer de in dezen aangewezen koninklijke weg te worden bewandeld, hetgeen toepassing van de zojuist aangehaalde leden van artikel 13 van de Archiefwet 1995 impliceert. Dit leidt tot regelmatige toetsing (in periodes van ten hoogste tien jaar) van de wenselijkheid tot verdere opschorting. Omdat de Raad, mede gelet op de kennelijk sedert 1800 ononderbroken opbouw van het onderhavige gegevensbestand, zich niet aan de indruk kan onttrekken dat dit bestand ook om andere dan administratieve reden van historische betekenis is, dient het belang van het historisch onderzoek als zodanig daarbij steeds te worden betrokken. Hij vreest, dat dit belang in een poging om het beheer ervan bij het KNMI te laten, thans is veronachtzaamd, althans onvoldoende is onderkend.

Pagina

6

In aansluiting hierop wijst de Raad op de mogelijkheid tot het stellen van voorwaarden bij een machtiging tot opschorting van de overbrenging van archiefbescheiden (artikel 13, derde en vierde lid, Archiefwet 1995). In dit kader adviseert hij een voorwaarde op te nemen, die - naar analogie van het bepaalde in artikel 14 van de Archiefwet 1995 - voorziet in de mogelijkheden van raadpleging en gebruik van de desbetreffende archiefbescheiden door derden. Ter vergelijking zij verwezen naar de destijds getroffen ministeriële regeling inzake de opschorting van de overbrenging van bepaalde archiefbescheiden van de Dienst van het Kadaster en de Openbare Registers.

Categorie 36

In deze categorie wordt de neerslag van "het aanmelden van een geïdentificeerde kernproef aan de daarvoor bestemde instanties van de VN" vernietigbaar gesteld. Nog daargelaten het feit, dat onduidelijk is of het daarbij gaat om "een melding" of "één melding", acht de Raad zulks van een dergelijk exceptioneel karakter, dat deze melding(-en) zouden moeten worden bewaard.

Categorie 75

Naar de Raad meent, is de neerslag van "het op verzoek en op eigen initiatief verlenen van bijstand en advies aan de hoofddirecteur van het KNMI inzake de algemene lijnen waarlangs het wetenschappelijk onderzoek zich dient te ontwikkelen en de gebieden waarop de dienstverlening zich dient te richten" ten onrechte als vernietigbaar gewaardeerd. Dit temeer, omdat het een handeling betreft van het College van Curatoren/College van Bijstand.

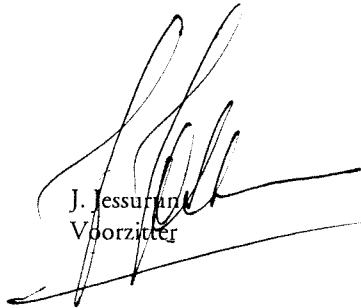
In de hierboven reeds vermelde brief van 24 maart j.l. is overigens reeds

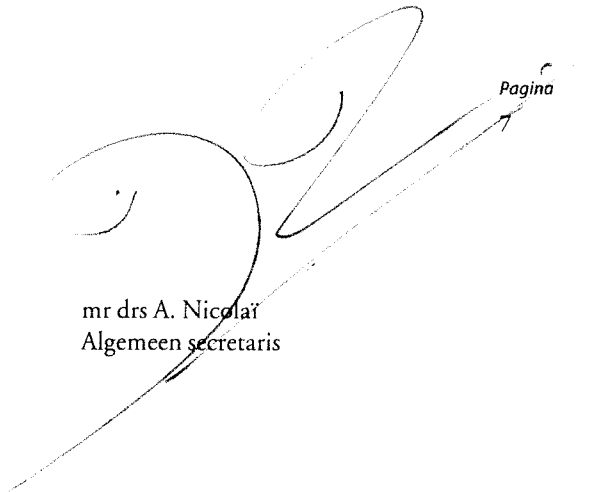
medegedeeld, dat deze waardering zal worden gecorrigeerd in een
bewaarverplichting.

11. Mits met de bovenstaande algemene en bijzondere aanbevelingen rekening
wordt gehouden, adviseert de Raad u om van uw kant mede te werken aan
de vaststelling van de onderhavige selectielijst archiefbescheiden.

Hoogachtend,

J. Jessurun
Voorzitter

mr drs A. Nicolai
Algemeen secretaris

Pagina